ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, ամբողջ 14րդ շրջանի (98օգոստ.—99 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Ֆր. կանխիկ։ Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ Ֆր. հաշուելով և 1899 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրարպէտք է ղրկել հեռաւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ԹՒ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 61

1899 ՄԱՐՏ 11

1899 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 (Հ. Տ.)

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ Դշ. և Շբթ. օրեր

ԳՆԵՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հոմանօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Ծանրաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները։

Ծանուցումներ կընդունուին Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուով։

Ծանուցման 1 միջակագիրը 1 սանտիմակարժէք։ 1 տող լեռագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction : Rue Glandevès, 17.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիւղացիս հետ.—Նամակ Ամերիկայի Մէացեայ Նահանգներէն (Գոսբոն)։— Տեղական. —Դեր։ Գէորգ եպ. Իւթիւճեան. —Եգիպտոսի առաջնորդութիւնը.—Թիւրքիոյ նորեր. — «Իրաւունք»ի խմբագրութեան.— Մարաթի միջադէպը.— Արտասահմանի նորեր։ — Ծանուցումներ։

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Տիպոգրաբար կը խնդրենք մեր այն բաժնորդներէ որոնք դեռ անվճար թողուցած են իրենց բաժնորդագին, փութալ ներկայ մարտ ամսին մէջ հասցունել մեզ այն, որով թէ՛ իրենց պարտականութիւն ցոյց տուած և թէ՛ գործին դիւրութիւն տուած կը լինին որովհետև տեղական սովորութեան համեմատ լինելիք կանխավճարների գլխաւոր պայմանաժամերէ մին է լատինական Զատիկը (մարտ 21/2 ապրիլ)։

ԳԻՒՂԱՑԻՍ ՀԵՏ

(Շար. 56րդ բուէն)

Երկրորդ նամակ

«Երկրագործական գոլէճ, 26 հոկտ.

Սիրելի բարեկամ,

Ձեր նամակին վրայ թողած տպաւորութիւնը անհուն և սրտապարար է. յանձին ձեր կը գտնեմ անկեղծ բարեկամ մը, համամիտ ընկեր մը, ազնիւ ու վեհ հոգի մը և անձնուրաց բնաւորութիւն մը։

Այլևս զիս միանակ չեմ համարիր։ Ձեր խրախոյսը և ամեն բանի մէջ պատրաստականութիւնը զիս այնչափ կը սրտապնդեն որ ուժերուս, եռանդիս ու տոկունութեանս կրկնապատկումը կը զգամ, նեղութեան մը ու պէտքի օրերու մէջ գիտեմ թէ ձեռք մը ու սիրտ մը օգնութեան պիտի հասնին ինծի. ինչո՞ւ ուրեմն չխորհիմ թէ ես միանակ չեմ և ինչո՞ւ չհրճուիմ ձեզի պէս ազնիւ հոգիի մը բարեացակամութիւնը վայելելուս և թանկագին պատրաստականութեանցը արժանանալուս համար. անկեղծօրէն կըսեմ թէ ուրախ եմ ձեր սիրտը ինծի հետ ունենալուս համար և որչափ որ ձեզ ու ձեր բարեացակամութիւնը կը յիշեմ, քովս բարոյական մեծ ոյժ մը կանգնած կը զգամ։

...Եւ մերքաշած այս տառապանքներուն փոխարէն առատօրէն վայելելու վարձքն այն թող ըլլայ որ կարենանք մեր երկրին ծառայութիւն մը մատուցանել։

...Բնաւ բանի մը կարօտութիւն չեմ քաշեր և բանէ մ'ալ չեմ նեղուիր. սենեակի վարձ չկայ, ուտելիքի կանխիկ ստակ չեն ուզեր, հանդերձեղէնի մաքրութեանց նորէն գոլէճը կը վճարէ։ Ու առօրեայ քանի մը սէնթ ծախքի համար ալ, բարեբաղդաբար դասատուներս իրենց տուները գործել կուտան շաբաթական 5–6 ժամ ու կանխիկ կը վճարեն և այս պէսով նեղութիւն մը չեմ քաշեր։

Իսկ նուէրի գալով, հայկական տոհմային հպարտութիւնը ձեզի թող յիշեցնէ թէ սէնթ մը անգամ (տասը փարա) իբր ողորմութիւն կամ ձրի չեմ կրնար ընդունիլ(1) ոևէ անձէ։

Բայց որչա՜փ կը ցաւիմ որ ձեզի վիճակուած այդ ծանր ու տառապագին կենցաղին մեղմութիւն մը չեմ կրնար տալ... գիտեմ թէ վայրկեան մը իսկ դուք ինձմէ օգնութիւն սառնալը մտքերնէդ անդամ չէք անցուներ, սակայն իմ խիղճս է որ զիս կը տանջէ կամ կը փափաքի որ կարենայի գոնէ մասամբ ձեր ծանր բեռը թեթևցնել։

Ձերդ միշտ անմոռաց բարեացակամ

Գ. ԵԱՆ (Գիւղացի)»

Զորրորդ նամակ

«Երկրագործական դպրոց, 25 դեկտ.

... Ընկերս,

...Մեր քննութիւններն ալ շատ ծանր տեսակէն էին ու իրաւ որ շատ դժուարաւ կրցինք արձակուրդի անհոգ ու ազատ ժամերը ձեռք ձգել։

Ուրախութեամբ կը յայտարարեմ թէ fail (անյաջող) ըլալու ոչ անունը կայ և ոչ ալ ամենադոյզն երկիւղ։

...Քսեմ քեզի թէ անցեալ շրջանին մէջ ծախքերս չկրցի գոցել, որ բոլորը 70 տոլարի չափ է եղեր ու ատոր 30 տոլարը միայն կրցած եմ աշխատիլ 15 շաբաթի միջոցին։ Թերևս այդ ծախքը բոլորովին գոցէի ես անցեալ շրջանին մէջ, բայց պարզապէս կամաւորի, այսինքն ստակը դասերիս, ուսմանս ու պատուիս զոհեցի։ Վասնզի առաջին անգամն ըլալով, չուզեցի որ մէկէն ի մէկ վրաս աննպաստ դաղափար կազմեն. ուստի դասերն ու պատիւը շահելով ստակը կորսնցուցի։ Ամենէն չիտակ կերպն էր որ ըրի և ամեն ուսանողի ընտրողութիւնն ալ այդ տեսակէն ըլալու է, կարծեմ։ Շատ մեծ պատեհութիւն մը և բարեբաղդութիւն մ'է որ 40 տոլարի բաց ունեցած ատենս, դարձեալ անցեալ օր մէկ դիմումով 6 տոլար առի նախագահէն, կենսական պէտքերու համար (ի հարկէ այդ ալ պարտք)։ Եւ աւելցուց որ «Եթէ պէտք ունենաս, նորէն ուզէ և պատրաստ ենք տալու։»

Դպրոցի համար 25 տոլարով ճանբայ ելայ և մինչև որ հաստատուեցայ, ձիւնի պէս հալեցաւ։

Մխիթարութիւնս և ուրախութիւնս այս է որ իրենց բարեացակամութեան և կամ աւելի չիտակը, համակրանացը արժանացած եմ։ Ապահով եմ թէ նիշերս գէշ չըլալէ զատ, թերևս պատուաբեր ալ են։

Ուրախ եմ որ քննութիւններէդ յաջող դուրս եկած ես(1). յաջորդ շրջանին մէջ հաճեցէք գրել թէ այս անգամ անտեսական կացութիւններդ գոնէ քիչ մը տանելի վիճակի մէջ դնել յաջողա՞ծ էք։ Իրաւ որ ի՜նչ հերոսական ջանքերով կը դիմագրաւէք ամեն խոչընդոտներու. կը հիանամ...։

...Ինչպէս առաջ, նմանապէս հիմա աղէկ եմ ու զարգացումի հետապնդելու եռանդն ու բաւական նպաստաւոր պայմաններ չեն պակսիր։ Գիտական միջավայրի մէջ ինկած ըլալով, յառաջդիմելու նախանձս ու եռանդս օրէ օր կը շատնայ. վրաս հաւատք մը կուգայ որ եթէ ուզեմ, կրնամ օգտակար անհատ մը դառնալ. մինչ գործաւորական վիճակին մէջ, երկրի դպրոցէն բերած պաշարս (1) ալ տաժկացած էր, ու ահագին ահագին մտքի ոյժերը տեսնելով, բնականաբար կը մտածէի թէ բաղդատմամբ ատոնց ես իմինովս օգտակարութիւն մը չէի կրնար մատուցանել. և եթէ կրնայի ալ, գաճաճ բան մը պիտի ըլար, ու յայտնի է թէ օրէ օր գործելու յոյսս և հաւատքս կը պակսէր. իսկ հիմա, ինչպէս ըսի, եռանդս կը վերստանամ, հաւատքս կը շատնայ ու կը մաղթեմ և կը փափաքիմ որ աշխատութիւններս պարապը չելնելով, եթէ ոչ ամբողջ ազգի։ կամ գիտական աշխարհին, այլ գոնէ մօտիկէն զիս շրջապատողներուն օգտակար ըլալու ձեռնհաս գտնուիմ։ Ու�անք, յարատևենք և աշխատինք. կամքը ամեն դժուարութիւնները կը հարթէ և օր մը մեր նպատակակէտին հասած կը գտնենք զմեզ. այս հաւատքով կապրիմ ես։

Այս նամակիս հետ առանձին ծրարով մը ամբողջ Արմենիաները ետ կը ղրկեմ, անհուն շնորհակալութիւններուս հետ մէկտեղ։ Հայերէն թերթ չատանալու միջոցիս, մարսելու արժանաւոր նիւթեր եղան ատոնք ինծի համար, և Արմենիայի ողջամիտ խմբագրականներէն զատ, նոյն իսկ ձեր գրած բոլոր յօդուածները և թարգմանութիւնները շահեկանութենէ զուրկ չէին։ Իւրաքանչիւրն իր շրջանակին մէջ, ընկերական թերութիւնները իսկական գոյներով թափանցել, մատնանիշ ընել ու չիտակ ու չինիչ ուղղութիւնը ցոյց տալ՝ ամեն զարգացեալ մարդու պարտականութիւնն է. բայց ցաւալի է որ շատեր այդ քաղցը պարտականութիւնը կատարելու անփոյթ կամ անկարող կը գտնուին. ուստի անոնք որ օգտակար ըլալ գիտեն, եռանդ ու բաւական նպաստաւոր պայմաններ չեն պակսիր։ Գիտական միջավայրի մէջ ինկած ըլալով, յառաջդիմելու նախանձս ու եռանդս օրէ օր կը շատնայ. վրաս հաւատք մը կուգայ որ եթէ ուզեմ, կրնամ օգտակար անհատ մը դառնալ. մինչ գործաւորական վիճակին մէջ, երկրի դպրոցէն բերած պաշարս (1) ալ տաժկացած էր, ու ահագին ահագին մտքի ոյժերը տեսնելով, բնականաբար կը մտածէի թէ բաղդատմամբ ատոնց ես իմինովս օգտակարութիւն մը չէի կրնար մատուցանել. և եթէ կրնայի ալ, գաճաճ բան մը պիտի ըլար, ու յայտնի է թէ օրէ օր գործելու յոյսս և հաւատքս կը պակսէր. իսկ հիմա, ինչպէս ըսի, եռանդս կը վերստանամ, հաւատքս կը շատնայ ու կը մաղթեմ և կը փափաքիմ որ աշխատութիւններս պարապը չելնելով, եթէ ոչ ամբողջ ազգի։ կամ գիտական աշխարհին, այլ գոնէ մօտիկէն զիս շրջապատողներուն օգտակար ըլալու ձեռնհաս գտնուիմ։ Ուսանիմ, յարատևենք և աշխատինք. կամքը ամեն դժուարութիւնները կը հարթէ և օր մը մեր նպատակակէտին հասած կը գտնենք զմեզ. այս հաւատքով կապրիմ ես։

Այս նամակիս հետ առանձին ծրարով մը ամբողջ Արմենիաները ետ կը ղրկեմ, անհուն շնորհակալութիւններուս հետ մէկտեղ։ Հայերէն թերթ չատանալու միջոցիս, մարսելու արժանաւոր նիւթեր եղան ատոնք ինծի համար, և Արմենիայի ողջամիտ խմբագրականներէն զատ, նոյն իսկ ձեր գրած բոլոր յօդուածները և թարգմանութիւնները շահեկանութենէ զուրկ չէին։ Իւրաքանչիւրն իր շրջանակին մէջ, ընկերական թերութիւնները իսկական գոյներով թափանցել, մատնանիշ ընել ու չիտակ ու չինիչ ուղղութիւնը ցոյց տալ՝ ամեն զարգացեալ մարդու պարտականութիւնն է. բայց ցաւալի է որ շատեր այդ քաղցը պարտականութիւնը կատարելու անփոյթ կամ անկարող կը գտնուին. ուստի անոնք որ օգտակար ըլալ գի-

(1) Նիւթինկէնտ գտնուած միջոցիս, ...ի արհեստական դպրոցում հանդիպեցայ մի հայրենակցի, որին իր ուսեստի և դպրոցի ծախքերը հայթայթելու համար, դպրոցը գործ տուած էր. սենեակի համար ալ, այրի ծեր կնոջ մը տան մէջ քչին մը գործ կընէր և այդպէս սենեակ ալ ունեցած էր։

Յետոյ, ստացած նամակումս կը կարդամ. «...ը այլևս իր ծախքերի համար ոչ մի տեղ կը գործէ. զի այն այրի տիկինը կը հոգայ իր պէտքեր և առաջ՝ որ լոկ վառարանի կրակը կընէր, հիմա այդ իսկ չըներ։» Հետևապէս, տղայ մը, որ առողջակազմ է և ամեն դիւրութիւններուն հետ՝ ուսանելի ալ ոյժ ունի— կերևի թէ առանկի ալ դլուխ, — սնուղղակի կերպով իբրև որբ որդեգրուած է։

Այսպիսի նսեմ կենցաղի տէր պնակալէզների շատ ու շատ կը հանդիպինք այս երկրի մէջ։

(1) Մարդ մը որ իր դպրոցի ժամերէն յետոյ մինչև երեկոյեան ժամը 9-10 դբժուար աշխատութիւններով կը պարապի և այնուհետև կը սկսի իր դասերի սերտողութեան ու իր մասնագիտութիւնը ըլալով տարրաբանութիւն (chemistry), հետևեալ նիշերը կը ստանայ, կարծեմ քաղաքական պիտի լինի ամեն ուսանողի համար. հանքաբանութիւն, անգղիերէն, մաթէմաթիք, տարրաբանութիւն, 85, 86, 88, 91։

(1) Այս տողեր կարդացողը թող չի կարծէ թէ այս երկրում ուսանելու համար, մեր հայրենիքի դպրոցներէն գէթ քչիկ մը ուսում ստացած ըլալու ենք։ Այս տողեր գրողը երբ իր հայրենիք ձըգեց, չի գիտեմ թէ ո՞քան կրնար առանց տառասխալի ստորագրել։ Ե. Ա.

տեն ժողովուրդին, պարտաձանաչ մարդեր ըլլալէ զատ, գործնական և ապագայի մարդ ալ ըլլալու դրաւականը ցոյց կուտան։ Ուրախ եմ որ դուք...։ Իսկ միևնոյն ատեն ի սրտէ կը բաղձամ որ աշխատողներու և մանաւանդ ձեռնհաս ու պատուաբեր աշխատողներու թիւը շատնայ մեր մէջ, որ միակ դարմանն է մեր ազգի վերաշինութեան։

Սակայն մէկ քանի թերթերու չինիչ արդիւնքը ճանչցած ըլլալով, առանց անոնց չպիտի կենամ և սկսած ու սկսելիք կարգադրութիւններիս շնորհիւ, մօտ ատենէն «Արմէնիա» և «Նորկեանք» կը յուսամ թէ պիտի կրնամ ունենալ կանոնաւորապէս. և ջանք մ'ալ պիտի ընեմ ուրիշ մի քանի հանդէսներ ուղղակի անձնականիս բերել տալու։

Այո՛, մաղթանք մ'ունիմ, անկեղծ և սրտաբուղխ մաղթանք մը, ո՛չ «ՁԸՒարճութիւն» և ո՛չ ալ «բարի» այսինքն անվտանգ, անփորձանք, ապահով «տարի» պիտի մաղթէի ձեզի. գիտեմ թէ երկու կերպն ալ ձեզ չեն հետաքրքրեր. ուստի, նոր տարիին առթիվ նոր եռանդ, նոր տոկունութիւն, մտքի նորոգուած թափանցողութիւն և նորանոր յաջողութիւններ են իմ մաղթանքներս բարեկամ ընկերիս համար։

«Ձերդ անմոռաց

Գ. ԵԱՆ (Գիւղացիդ)»

(Շարունակելի)

Ամերիկա ՅՈՎՀ. ԱԳՐԻՊՊԱՍ

ՆԱՄԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Պոսթոն, 15 փետր. 99

«Տիգրիս»ի կոկիծը սաստկացած է այնպէս որ սկսած է վերջին ճիգ մ'ալ ընել Սարաճեան Սրբազանին դէմ։ Ինքնիրեն յանձնախումբ մը կազմած և անոր միջոցաւ իբր թէ ժողովրդական քուէարկութիւն մը բացած է թէ Սարաճեան Սրբազան կուզուի՞ այս երկրի համար թէ ոչ։

Նախ գիտնալու ենք թէ ո՞վ իրեն իշխանութիւն տուած է այդպիսի քուէարկութիւն մը կատարելու, ո՞ր օրէնքի ուժով ստանձնած է ինք իրեն այդպիսի պաշտօն մը և ի՞նչ վաւերականութիւն կրնայ ունենալ իր ըրածի արդիւնքը։ Երկրորդ թէ ի՞նչ է Սարաճեան Սրբազանի յանցանքը որ ժողովրդի մեծամասնութիւնը զինք չուզէ։

«Տիգրիս»ի խմբագրութիւնը ոչ մէկ պաշտօնական հանգամանք չունի. ինք տեղիս Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը կազմելու կամ ընդհանուր ժողովրդի քուէն ստանալու ոչ մէկ իրաւասութիւն, ոչ մէկ պաշտօն չունի. հետևապէս Ամերիկայի տասնաւոր հազար Հայերէն մի քանիներուն անոր ղրկած քուէներնալվաւերականութենէ և ոեէ օրինական նշանակութիւն մ'ունենալէ զուրկ կը մնան։ Կատակախաղ մ'է այս որ կը խաղայ «Տիգրիս»ի խմբագրութիւնը հայ ժողովրդին հետ, անոնց մէջ գրգռութիւն ձգելով հետաքրքրութիւն շարժելու և մի քանի թերթ աւելի կարդացունել տալու համար։

Երբ տեսաւ «Տիգրիս» թէ իր ոռոմնացութեան և թշնամական գրգռութեան հակառակ, ժողովրդէն շատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ Սարաճեան Սրբազան այնպէս որ կարող եղաւ նա Ս. Փրկչի ունեցած երեք հազար (3000) տոլարի պարտքը քիչ ժամանակի մէջ վճարել և մէջտեղէ վերցունել, մինչդեռ ուրիշներու օրով քիչմնաց որ եկեղեցին գրաւուելով աճուրդի հանուէր, խորհեցաւ «Տիգրիս» թէ Սարաճեան Սրբազանի պէս ժողովրդական Առաջնորդի մը ներկայութիւնն այս երկրի մէջ անշուշտ արգելք կրնար ըլլալ իրեն թաքուն նպատակ առաջ տանելու. հետևապէս պէտք էր ամեն ճիգ թափել զայն հեռացնելու համար։

Թէ ի՞նչ է այդ նպատակ, պարզենք այժմ։

«Տիգրիս»ի խմբագիրներէն ոմանք դաշնակցական ըլլալով, ի հարկէ պէտք էր որ իրենց թմբուկը զարնէին։ Որպէսզի ժողովրդէն ծածուկ մնար իրենց ծրագիր, հարկ էր որ ուրիշ միջոց մ'ալ գտնէին և այդ եղաւ խմբագիրներուն ոմանց չէզոք անունը տալ և թերթին ճակատն ալ գրել. «Տիգրիսի սիւնակները բաց են ժողովրդին առջև». այնպէս որ կուզեն մէկ քարով երկու թռչուն զարնել. մէկ կողմէն Դաշնակցութեան թմբուկ մը շինել այստեղ և միւս կողմէն ապահովապէս իրենց գործը առաջ քշել չէզոքութեան քողին տակ ծածկելով։

Արմէնիա երբ առաջին անգամ հաղորդեց Գեր. Սարաճեանի գալուն լուրը, «Տիգրիս» կատղեցաւ, որովհետև քաջ գիտէր թէ Սարաճեան Սրբազան անփորձ մէկը չէր որ կարենայի իրենց գործիք դարձունել և նա կրնար իրենց նպատակին արգելք ըլլալ իր ժողովրդականութեամբ. ուստի «Տիգրիս» նախ ելաւ դրեց թէ Սարաճեանի օրով այս երկրի մէջ տեղի ունեցան խռովութիւնք և կռիւներ շատ մը քաղաքներու մէջ և որպէս թէ այդ կռիւներուն պատճառը Սրբազանը եղեր է։

Նախ հարցունենք թէ ինչո՞ւ ժողովուրդը գոհ էր անկէ և կռիւ չկար Հնչակեանութեան այս երկրի մէջ գոյութիւն ունենալէն առաջ. ինչո՞ւ աջակցեցան անոր որ կարող եղաւ եկեղեցի մը կառուցանել, այնպէս որ եթէ այսօր Հայերն այս երկրի մէջ պարծենալու բան մ'ունին, այն ալ Ս. Փրկիչ եկեղեցին է։ Թէ ի՞նչպէս ժողովուրդին մէջ խառնակութիւն տեղի ունեցաւ այն ժամանակ և կամ որո՞նք էին պատճառները, յիշեցունելու համար մենք օգտակար կը համարինք ակնարկ մ'ընել անցելոյն վրայ. թերևս դաս մ'ալ առած կը լինինք անկէ ապագային համար։

1890ի Դ. պոլսի դէպքէն վերջ, երբ «Հնչակ»ի արտադրած խաչագողները լեցան այս երկիրը (մեր խօսք չվերաբերիր անշուշտ այն յարգելի բացառութիւններուն որոնք անկեղծօրէն և անգիտակցաբար հետևած էին «Հնչակ»ին), տեսան որ ամեն բան կարգին էր և իրենք չէին կրնար իրենց դերը խաղալ, սկսեցին ժողովրդին մէջ ամեն տեսակ սուտեր տարածել և ժողովրդին միամտութենէն օգուտ քաղելով, մասամբ յաջողեցան։ Ուսթերի մէջ Կ. Կ. և Ց. Շ. (այս վերջինը Լոնտոն կը գտնուի այժմ) ուզեցին «Կաճառ Հայկական» ժողովին հնչակեանութեան վերածել. երբ դժուարութիւն տեսան, սկսեցին իրենց հետ արբանեակներ ունենալ որոնք զինուեցան թէ՛ Կաճառի, թէ՛ եկեղեցւոյ և թէ՛ եկեղեցականի դէմ. սկսեցին ամենաաղտոտ բաներ գրել տեղական ամերիկեան թերթերուն մէջ։ Հետզհետէ կը հասնէին Կ. պոլսէն և ուրիշ տեղերէ իրենց հերոսները որոնք այստեղ զանազան քաղաքներու մէջ բոյն դրին և իրենց ճարպիկութեամբ ու անթիւ սուտերով յաջողեցան ժողովրդին մէջ մուտք գտնել։ Բարեբաղդաբար կամ դժբաղդաբար, այս բոլոր հերոսներուն ձայներն ալ առատ էին, կը պոռային, կը գոռային. ժողովրդի միամիտ մասն շուտ համակերպեցաւ. իրենց կը մնար գործի սկսիլ և տես թէ ի՞նչ ըրին։ Ուսթերի «Կաճառ Հայկական»ը եթէ ոչ ամբողջովին, մաս մը Հնչակի վերածեցին, Փրովիտէնսի «Ուսումնասիրաց ընկերութիւն»ը Հնչակի դարձուցին, Պոսթընի «Ծաղիկ Հայաստանի Միութիւն»ը, Լինի «Արշալոյս Հայաստանի» միութիւնը, Լոուէլի «Ազգասէր» ընկերութիւնը, Հէվրհիլի և Ֆիլատէլֆիայի ընկերութիւնները (անուններնը չեմ յիշեր) նոյնպէս Հնչակի մասնաճիւղեր դարձուցին. արդէն Ֆիլատէլֆիայի և Նիւ-Եորքի մէջ ընկերութիւններ գոյութիւն ունէին, անոնք ալ նոյնպէս Հնչակի դարձուցին։ Ըսել է թէ այդ հերոսներ ուրիշ բան չըրին, այլ միայն արդէն ուրիշի աշխատութեամբ եղածը խարդախութեամբ դարձուցին իրենց նպատակին, անշուշտ կեդրոնի հրահանգովը։

Այստեղ զանց կառնեմ թէ ի՛նչպիսի խարդախութիւններ և ապօրինի միջոցներ գործադրեցին ժողովուրդի կամքին հակառակ այդ բաներ յաջողցունելու համար. վասնզի եթէ բոլորը քննութեան առնենք, բազմաթիւ թերթեր պէտք է լեցնենք։ Այլևս իրենց առջև ասպարէզը բացուեցաւ. քաղաքէ քաղաք կերթևեկէին, անշուշտ ժողովուրդի դրամով. և ոմանք ժողովրդէն շաբաթական առնելու չափ ճարպիկ գտնուեցան որով «կե՛ր, ա՛րբ և ուրախ լե՛ր» կընէին, ինչպէս որ իրենք ալ պարծենալով կը խոստովանէին մտերմութեան մէջ։ Բնական էր որ այս ընթացք երկար չէր կրնար տևել շնորհիւ անաչառ թերթերու գրութեանց և ժողովուրդի մի հեռատես մասին որ չէր կրնար հանդուրժել տեսնել ժողովրդին ասոնցմէ կողոպտուիլը. արդէն ժողովրդին մէջ շատեր սկսած էին նշմարել ասոնց խաչագողութիւնը. և ահա սկսեց հերթալ այն կազմակերպութիւնը որուն կրթնած էին։ Դժուար էր իրենց կորսնցնել կով մը որուն կաթովը կը սնանէին. սկսեցին զայրացած ու կատաղած հայհոյութիւններ թափել անոնց վրայ որոնք իրենց դիմակը վար կառնէին։ Եւ ահա սկսաւ կռիւը զանազան քաղաքներու մէջ, ատելութիւն եղբայր եղբօր դէմ, թշնամութիւն հօր և որդւոյ մէջ որովհետև ընդհանրապէս Հնչակի կրակը անփորձ պատանիներու սիրտը վառած էր, առ հասարակ 15էն մինչև 21–22 տարեկան։ 1894 թուականին էր որ երբ տեսան թէ իրենց դէմ հակառակորդներ կելնեն, ուզեցին վերջին ճիգ մը ալ ընել ժողովուրդը իրենց քաշելու համար. եկան զանազան քաղաքներու մէջ Գումգաբուի ցոյցին տարեդարձը տօնեցին դրօշակներով և նուագածու խմբով (թերևս այդ ցոյցի ծախքը հազար տոլարէն աւելի եղաւ), որով դարձեալ ի զուր փորձանք բերին հայ գաղթականութեան։ Ատկէ յետոյ էր որ թուրքը երկրին դուռը գոցեց արտասահմանէն գնացողներուն առջև, պատրուակ գտնելով և առարկելով թէ դուք զինուորներ էք (երանի՞ թէ ըլլային)։ Ա՛լ Ամերիկաէն վերադարձող Հայ մարդ ներս չընդունեց. որչա՞փ Հայեր թափառական մնացին կէս ճանապարհի վրայ. ի զուր դրամական կորուստներ ունեցան Հայրենիք վերադառնալու յուսով. թուրքը այս շարժմանց վրայ երևակայական մեծ գաղափար մը ունեցաւ կամ ունենալ ցոյց տուաւ. ինչպէս այստեղ ժողովուրդին ալ ոչխարամիտ մասին այնպէս հասկցուցեր էին թէ «դուք դրամը տուէք, հնչակեան զինարանը գիշերցորեկ կաշխատի զենք հանելու»։

Բայց իրողութիւնք եկան հաստատեցին որ դատարկ կարասի ձայներ են եղեր թէ՛ այստեղի շարժումներու միջոցին և թէ՛ «Հնչակ»ի մէջ եղած պոռոտախօսութիւնները։ Եւ երբ այս ամեն ճիգեր ի դերև ելան, ա՛լ իրենց համար ուրիշ բան չէր մնար եթէ ոչ ժողովրդէն մաս մը դրամ կորզել ու բացուիլ. այդ ցանկին մէջ կը գտնուին վերոյիշեալ երկու պարոնները որոնց թէ՛ մասնաճիւղէն և թէ՛ ուրիշներէ ձեռք անցունելով տարած գումարը հազար տոլարի կը հասնի։ Ոմանք ալ ժողովուրդի դրամով ապրիլը սորված ըլլալով, իրենց համար դժուար էր աշխատութեամբ ապրիլը. ատեն մը թափառելէ յետոյ, սոփուեցան գործ գտնել և իրենց ապրուստը ճարել. բայց տակաւին կայ մաս մ'ալ որ ատ անդ թափառաշրջիկ եղած, Մեսիաի գալստեան սպասելու նման դեռ կը սպասէ նորէն ասպարէզի մը բացուելուն։

Այժմ տեսանք թէ յիշեալ կռիւները ոչ թէ Սարաճեանի պատճառաւ ծագած էին, այլ Հնչակի շնորհիւ. որովհետև Սարաճեան Սրբազան այս երկիր հասաւ 1889ին, մինչդեռ այդ երկպառակութիւն ինկաւ 1893ին, չորս տարի վերջ. ի՞նչպէս կըլլայ որ ժողովուրդն անկէ շատ գոհ էր չորս տարի և ատկէ վերջը դժգոհ դարձաւ, առանց իրական պատճառի մը։ «Տիգրիս» բոլորովին կը զրպարտէ երբ կռիւները Սարաճեանի կը վերագրէ. թերևս ինքն ալ քաջ գիտէ իրականութիւնը որ հանրածանօթ է այստեղ. բայց կերևի թէ իր գործին չի գար ճշմարտութիւնը խօսիլ...։

Ցաւալի է որ մեր խմբագիրներէն ոմանք՝ հովը ո՛ր կողմ փչէ, այն կողմ կը դարձնեն իրենց բերանը։ Գուցէ «Տիգրիս» կը խորհի որ ապագայ ասպարէզը Հնչակի յաջորդ Դրօշակին պիտի մնայ. ուստի այժմէն իր կողմէն ալ մի ծառայութիւն կուզէ ընել «Դրօշակ»ին և քաջ ճանչնալով Սարաճեան Սրբազանն ալ, կը խորհի թէ մի՛ գուցէ նա արդելք դառնայ. ուստի իր բոլոր ոյժ թափելով կը ջանայ զայն հեռացնել այս երկրէն։ Այս մեր ըսածին իբրև ապացոյց կը բաւէ աչքի առջև ունենալ նոյն իսկ «Տիգրիս»ի վարմունքը որ տակաւին Սարաճեան Սրբազան այս երկիրը ոտք չկոխած և իր առաջնորդական պաշտօն վարել դեռ չսկսած, ինք սկսաւ կատաղաբար հարուածել զայն։

Սարաճեան Սրբազանի մասին չտեսանք լուր մը որ իր հշդութեամբ ներկայացնէր «Տիգրիս», այլ միշտ ծուռ ու սխալ բան մը կուզէ կցել անոր, որպէսզի կարդացող ժողովուրդին վրայ դէշ տպաւորութիւն մը թողու։ Իր շատ մը այդպիսի դրութիւններէն միայն մէկը յիշեմ այստեղ։

«Տիգրիս»ի թղթակիցը Ուսթըրէն կը գրէ թէ նոյն քաղաքի մէջ տեղի ունեցած Որբախնամ ժողովոյն մէջ Սարաճեան Սրբազան խոստացած է իր քսակէն մի որբ պահել և ճիշդ վերջն ալ կըսէ թէ Սրբազանը ժողովրդի անտարբերութիւնը տեսնելով, մտադրած է իր խոստումը չկատարել (Տեսնել «Տիգրիս» Բ տարի 61 թիւ)։ Արդեօք այդ պարոնը բնաւ չճանչնա՞ր Սարաճեան Սրբազանը որ իր առաջին հոմուութեան միջոցին ամբողջ իր տարեկան թոշակը եկեղեցւոյն կը նուիրէր. եկեղեցւոյ արձանագրութիւնը կը վկայէ ատոր։ Ըսե՛նք պահ մը թէ Սրբազանը փոխուած ըլլայ. ի՞նչպէս հասկցաւ թղթակիցն անորմնքէն անցածը և կամ «Տիգրիս» ի՞նչպէս կը հրատարակէ այդպիսի անստոյգ լուր մը, որ բոլորովին երևակայութեան վրայ հիմնուած է, եթէ մասնաւոր ատելութիւն չունի։ «Տիգրիս»ի այս քաղաքի թղթակիցն որ կը ճանչնամ, այնպիսի դաշնակցական մ'է որ ոչ թէ եպիսկոպոս, նոյն իսկ ոևէ եկեղեցի չը ճանչնար (այս ալ ներկայի մօտան է). ուրեմն ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդպիսիներու գրութիւնը հայ եկեղեցականութեան մասին։

Եթէ «Տիգրիս» ճշմարիտ հայութեան շահերը կուզէ պաշտպանել անկեղծօրէն, լաւ կընէ որ իր ընթացք փոխէ և ժողովուրդին մէջ համերաշխութիւն առաջ բերելու աշխատի, գործակցի Հայոց ընդհանուր հովուին. հայութեան համար շատ գործեր կան ընելիք. Հայաստանի մէջ Հայեր զոհուեցան Թուրքի սուրին, իսկ այստեղ ալ Հայոց մեծ մաս մը կայ որ բարոյապէս մահուան մատնուած են. կենդանութիւն տալ պէտք է ատոնց. ա՛լ բաւական է այսչափ անտարբերութիւն, «թափի՛նք և մեր վիճակին գիտակից ըլլանք, դարմանե՛նք մեր վէրքերը և առողջ մի ժողովուրդ դառնանք։ Եւ երբ տեսնենք թէ Սարաճեան եպիսկոպոս և կամ ոևէ մէկը ազգի և ժողովուրդի շահուն համաձայն չգործեր, հրաժեշտ կը կարդանք անոր և ժողովուրդի շահերը պահպանող հովիւ մը կը բերենք։ Բայց մենք նախ ճշմարիտ Հայ ըլլալու ենք մեր ազգային և ընկերական գործերուն մէջ և ոչ թէ աշխարհաքաղաքացիական գաղափարներով խառնուրդ մը որ կը ջանայ հայ ժողովուրդը խառնակել, կռիւներ յարուցանել և ուրիշներն ոչրոնք ժողովրդի օգտին համար կաշխատին, իբրև կռիւներու պատճառ կը ներկայացունէ։

ԱՒԵՏԻՍ Մ. ԺԱՄԱԿՈՉԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ինչպէս արդէն հրատարակուած էր, Վարդանանց տարեդարձի հանդէսը Ընթերցարանի ընկերութեան կարգադրութեամբ կատարուեցաւ չորեքշաբթի երեկոյ Մաթոն սրահը։

Հանդէսը բացուեցաւ ժամը 9½ին խմբերգով մը և օրուան պատշաճութեան համեմատ Տ. Պահակ քահանայի արտասանած մի քանի խօսքերով։ Տիար Յ. Պահաթճեան Հայ ազգին վերայ տեսութիւն մ'ըրաւ և Վարդանանց յիշատակին քանի մը խօսք նուիրելէ յետոյ, Հայ ազգին հոգեբանական ներկայ վիճակը ուսումնասիրութեան առնելով այն եզրակացութեան եկաւ թէ հայ անհատներ իրենց խելքով, զօրութեամբ և այլ ձիրքերով կրնան շատ նշանաւոր հանդիսանալ և շատ պանծալի դերք մը բռնել աշխարհի առջև, ինչպէս Լորիս Մելիքոֆներ, Լազարէվներ, Նուպար փաշաներ, Մելքոն խաներ և այլն. բայց միանալով հաւաքաբար մեծ գործեր կատարելու մէջ կը տկարանան հայ անհատները։ Եւ մեր ազգային տկարութեան պատճառներէ մին այդ գտնելով, միաբանութեամբ ընկերակցութիւններ մեր մէջ կազմելու պէտքին վրայ շեշտեց, ինչպէս այդ կը տեսնուի ուրիշ ազգերի մէջ։

Այնուհետև Օրիորդ Դայթանճեան գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Ալիշանի սրտայոյզ ոտանաւորները։

Տիարներ Ասատուր և Իսկէնտէրեան ներկայացուցին «Տիպար Պատուելին» զաւեշտը Էւէրէկի բարբառով. ուսուցչական հին տիպերի ներկայացուցիչ մը որ ոչ միայն Էւէրէկայլ ամեն տեղեր ալ կը գտնուէին երբեմն։ Դերակատարները հանդիսականներէն ծիծաղներ խլելով ծափերի արժանացան։

Հանդէսի յայտագրի այս առաջին մասը փակեց Տիար Վահան Թէքէեան, Ընթերցարանի ընկերութեան կողմէն մի քանի խօսք խօսելով. անոր վիճակին վրայ մի քանի տեղեկութիւններ տուաւ և հայ գաղութիս մտաւորական գործունէութեան մէջ անոր ստանձնած դերը բացատրեց։

Աւելորդ է ըսել որ իրաւ յաջողող ատենախօսութիւնների դադարի միջոցին ազգային երգեր կերգուէին։

Հանդէսին երկրորդ մասը որ լոկ նուագածութենէ կը բաղկանար, բացին Տ. Ա. Թիւրապեան քնարով (violon), Տ. Ե. Սելեան փոքրիկ վիոլով (mandoline), Տ. Ֆարժիէ (M. Fargier) ստուարաձայն ջութակով (violoncelle) և Տ. Կէտան (M. Gaidan) դաշնակով (piano) ներդաշնակութիւն մը կազմած։ Այնուհետև Տիկին Մ. Թէքէեան դաշնակի վրայ նուագեց հիանալի կերպով. նոյնպէս և Օր. Վ. Ֆրէնկեան և Օր. Ֆ. Միրզայեանց դաշնակի վրայ նուագելով հանդիսականների հառնդուն ծափահարութիւններին արժանացան։ Օրիորդ Լոմակի (Mlle Lomague) երգը շատ սրտայոյզ էր և Տ. Պ. Կալի (M. B. Galli) իր փոքրիկ վիոլի վրայ այնպէս գրաւիչ կերպով նուագեց որ հանդիսականների խնդիրքին համեմատ կրկնել ստիպուեցաւ։ Վերոյիշեալներէ մի քանիներին առանձնապէս և խմբովին մի քանի անգամ նուագածութիւններէն զատ, Տ. Մ. Կիւմիւշեան Ֆրանսերէն լեզուով զուարճացուցիչ բանախօսութիւն մը ըրաւ ջուրի վրայ և ի վերջոյ հանդէսը փակուեցաւ մարսէյէզի երգով և ի պատիւ մեղ հիւրընկալող երկրին աղաղակելով Vive la France!

Ժամը դիշերային 1½ը կը հնչէր երբ հանդէսը փակուեցաւ. ուրկէ մեկնեցան ամենքը գոհունակութեան տպաւորութեան մը տակ և իրենց շնորհակալութիւն յայտնելով հանդէսին կարգադրող ընկերութեան։

ԳԵՐ. ԳԷՈՐԳ ԵՊ. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Լուր կայ թէ Գեր. Գէորգ եպիսկոպոս Իւթիւճեան որ Սուչաւէն Ռումանիա անցած էր, Պուքրէշէն հրաման ստացած լինելով որ ռումանական հողէն դուրս ելնէ, վերադարձեր է Սուչաւա (Աւստրիա)։

Ինչպէս արդէն մի քանի տարի առաջ հրատարակուած է Ազմէնիաի մէջ, Կ. պոլսի Յակոբոս պատրիարքին օրով ռումանական կառավարութիւնը մասնաւոր կարգադրութիւն մ'ըրած ունի Հայերի պատրիարքարանին հետ որի համեմատ չկրնար Առաջնորդ մը ղրկուիլ Ռումանիա, առանց նախապէս ռումանական կառավարութեան հետ բանակցելու և անոր հաճութիւնն առնելու։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Արդէն յայտնի է մեր ընթերցողների որ Եգիպտոսի Հայերի Երեսփոխանական ժողովը Եգիպտոսի առաջնորդ ընտրած է իրենց նախկին առաջնորդ և Կ. պոլսի նախորդ պատրիարք Ամեն. Իզմիրլեան Սրբազանը։

Կ. պոլսի պատրիարքարանն այդ ընտրութեան վաւերացումն երկարօրէն ձգձգելէ յետոյ, իմացուցեր է այժմ Եգիպտոսի Առաջնորդական Տեղապահ Գեր. Յակոբ Աշոտ եպիսկոպոսին թէ Իզմիրլեան Սրբազանի ընտրութիւնը կարելի չէ վաւերացուցնել տալ և թէ պէտք է նոր ընտրութիւն մը կատարել։

Տեսնենք թէ Եգիպտոսի Հայերի Երեսփոխանական ժողովը, որի մէջ քաղաքագէտներ չեն պակսիր, ի՞նչ վարմունք պիտի ունենայ այս կնճռոտ խնդրին մէջէն դուրս ելնելու համար, իր իրաւունքներ պաշտպանելով մէկտեղ։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մէքքէ գնացող ուխտաւորներին մէջ ժանտախտի տարածման և անկէ ալ Եգիպտոս և Եւրոպա փոխադրման առջևն առնելու համար, Ճիտտէի մէջ գինուորական շղթայ մը հաստատուած և մահմէտական ուխտաւորները քարանթինաի ենթարկուած էին։ Բայց ուխտաւորները մտիկ չընելով, անցած շաբաթ օր խռովութիւն հանեցին։ Զօրքերն ալ անոնց հետ միանալով մասնակցեցան կողոպտելու։ Հիւպատոսներէն հեռագիր եկած է թէ անապահով վիճակի մէջ են։ Սուլթանը հրամայեր է որ Ճիտտէի գինուորական շղթան վերցունեն։ Երբէք թիւրք կառավարութիւնն այս աստիճան կորուսած չէր իր ազդեցութիւն Հիճազի մէջ։ Կ. պոլսի մէջ մեծ մտատանջութիւն կը տիրէ։

— Պէլկրատէն (Սերպիա) կը հեռագրեն թէ Ալէքսանդր Թագաւորի պալատին մէջ դիւանագիտական պաշտօնեայներին ընդունելութիւն եղած ժամանակ, Թիւրքիայի դեսպանը պուլկարա ան դիւանագիտական գործակատարն ալ տէրութիւնների լիազօր նուիրակների կարգը դասուած տեսնելուն պէս, իր մարդերով մէկտեղ քաշուեցաւ հեռացաւ պալատէն։

ԱԶԴ

Պօսթոնի պատուաւոր մասին մէջ հաստատուած անկախ ու շահաւոր գործ մը կը ծախուի 300 տոլարի։ Մանրամասնութեանց համար դիմել առ Պետրոս Յակոբեան
Station A. Box 5, Boston Mass.

«ԻՐԱՒՈՒՆՔ»ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ստացայ ձեր 17 փետր. նամակը։

Ոևէ խնդիր յուզել ուզուած ժամանակ՝ աս ու ան պարկեշտ ճանչցուած անձերու պատուոյն դպչելու մարմաջէն հրաժարիլ հրապարակագրի է՛ն առաջին պարտականութիւններէն մէկը ըլլալուն համոզուած, ուրախ եմ, որ այդ քննութիւնը կատարելու հարկը կը զգաք նախապէս։ Եւ ես կը խոստովանիմ թէ խնդիրը հանրային բարոյականի խնդիր մ'է և կարժէ լրագրի նիւթ ընել. ուստի կը խոստանամ մօտ ժամանակի մէջ իմ մանրամասն քննութեան արդիւնքը ձեզ հաղորդել իմ տեսութիւններովս մէկտեղ։

Ց. Ձ.

ՄԱՍՔԱԹԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Ֆրանսայի արտաքին գործերի նախարար Տ. Տէլքասէ Երեսփոխանական ժողովի մարտ 6ի նստին մէջ իրեն եղած հարցման մը պատասխանելով յայտարարեց հետևեալը.

Երեք շաբաթի չափ կայ որ Մասքաթի սուլթանին ազգարարեր էր Անգլիայի մեծայուն պատուիրակը որ Մասքաթի ծովախորշներէ մէկին մէջ ածուխի մթերանոց մը հաստատելու համար Ֆրանսային տրուած արտօնութիւնը յետ առնէ։ Սուլթանը Ֆրանսային խնդրեց որ արտօնագիրն իրեն յետ դարձուի որ մերժուեցաւ. այդ ժամանակ սուլթանն ելաւ յայտարարեց թէ այդ արտօնութիւն ոչնչացած է։

Այդ խնդրի մէջ նկատելիք երկու կէտ կար. հիմնական և ձևական: Ֆրանսա երբէք ուզած չէ ամենափոքր հարուած մը տալ 1862ի պայմանագրին. մթերանոցի մը այդ արտօնութիւն իրաւանցում հանելու արժանի բան մը չէր. հետևապէս Անգլիա շուտով ճանչցաւ թէ, յիշեալ պայմանագրին համեմատ, Ֆրանսայի և Անգլիայի ունեցած իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները միևնոյն էին. Ֆրանսա օրինաւորապէս կրնար ածուխի մթերանոց մը ունենալ հոն ինչպէս Անգլիա. հետևապէս այդ խնդրի հիմնական կէտի մասին գոհացում տրուեցաւ Ֆրանսային։ Գալով ձևական մասին, անգլիական կառավարութիւնն իր խորին ցաւ յայտնեց այսպիսի միջադէպ մը պատահելուն համար մինչդեռ մի քանի լրագիրներ, բարեբաղդաբար սակաւաթիւ, ելան այնպիսի բաներ գրեցին որպէս թէ այս խնդրի մէջ Ֆրանսայի ստորացումն հաճոյք մը կանխիկ վայելել ուզած լինէին: Երեսփոխանական ժողովը լուութեամբ դիտեց այս դէպք. ատոր համար շնորհակալ է նախարարը. ժողովն ալ կը տեսնէ այժմ որ իր լուութիւն պահելով վտանգուած չէ խնդիրը, այլ շուտով և կատարեալ գոհացում տրուած է Ֆրանսայի։ (Տափանարութիւններ:)

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Զէնքնկեցութեան համաժողովը պիտի դումարուի մայիս 18ին Հոլանտայի մայրաքաղաք Լահէյի մէջ։

— Սերպիայի ռուսական դեսպան Տ. Նատովքի մեկնեցաւ Պէլկրատէն, կըսուի թէ իր կառավարութեան հրահանգին համեմատ ձգած հեռացած է Պէլկրատէն։ Ռուս դեսպանը՝ Միլան թագաւորահայրին իր խոստման հակառակ Սերպիա գտնուելուն դէմ մի քանի անգամ կծու դիտողութիւններ արած էր արդէն սերպ կառավարութեան և հիմա ալ հաւանօրէն նոյն պատճառով Բէթէրսպուրկէն գնացած հրամանին համեմատ, Պէլկրատէն հեռանալը՝ ծանր հետևանքներ ունեցող միջադէպ մը կը համարուի:

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՌԳԻՐՔ ԳԱՂ. ԵՒ ՀԱՑ.

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ

Ի Հ. ՍԻՄԷՈՆԷ ԵՐԵՄԵԱՆ

Աշխարհիկ լեզուով՝ ընդարձակ բացատրութիւններ կուտայ ընդհանուր գիտական և բժշկական իրաց, և մ'այլ կարևոր նիւթոց վրայ էջերով օգտակար տեղեկութիւնք անպակաս են։ Ոյն գործոյն բաժանորդագրութիւնը, որ է 10 ֆրանգ, կը տեւէ մինչև մարտ ամսոյն սկիզբն. յետոյ գինը 15 ֆրանգի կը բարձրանայ։ Մինչև ցարդ բաժանորդագրութիւնք հասած են 150ի։

Դիմել մեր հասցէին՝

Direction de l'Imprimerie arménienne
St. Lazare VENISE

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ԱՄՍԱԳԻՐ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ կը հրատարակուի ամէն ամսոյ սկիզբն։ Կը պարունակէ Հայ մատենագրական, ստուգաբանական, պատմական, բերականական, աշխարհագրական, հնախօսական յօդուածներ և Հանդէս հանդիպիչ տիպրոսով հետաքրքրական ազգային կարևոր նոր տեղեկութիւնք։ ԲԱԶՄԱՎԷՊ՝ նորատիպ մատեաններու վրայ զորս իբրև նուէր կընդունի, հակիրճ քննադատականով մը զանոնք կը հրապարակէ։ Բաց ասոնք կը հրատարակէ Եւրոպական դասական ոտանաւորներու աշխարհաբար թարգմանութիւնք. Քաղաքական տեսութիւնք և ազգային բերբերու քաղուածոյ ցանկն։ — Ցարեկան գինն է ԿԱՆԽԻԿ 10ֆր. լպ.4. տոլ. 2։

Հասցէ՝

Rédaction de la Revue «Pazmaveb»
St. Lazare
(Italie) VENISE

ՕՐԱՑՈՑՑ 1899 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

Կալացի Տ. Ղևոնդ քահանայ Փափազեանի հրատարակած 1899 թուականի հայերէն և ռոմաներէն պատկերազարդ տարեցոյցը որ կարևոր գիտելիքներով ալ ճոխացած է, ծախու հանուած է արդէն։

Գինն է թղթակազմին 1 ֆրանգ(20 սենթ)։ Դիմել Կալաց, Արժ. հրատարակչի հասցէին։ Կարելի է ըստանալ նաև Արմենիայի խմբագրատունէն։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ հրատարակած գիրքերէն կը ղրկեն մեզ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախուելու համար։ Որպէս զի թէ՛ իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չլինին ղրկելու համար և թէ՛ մենք ալ ոեւէ պատասխան մը իրենց գրելու համար, այդպիսի փափաք ունեցողների ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք հետեւեալ տողերին վրայ։

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ 2 օրինակ անկէ պէտք է ղրկէ մեզ, անոր հրատարակութիւնը լրագրական սովորութեան համեմատ ծանուցուելու համար Արմենիայի մէջ «Նոր հրատարակութիւններ» վերնագրին տակ։ Իսկ եթէ կուզէ նաեւ որ նոյն գրքէն ծախու գտնուի Արմենիայի խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մասնաւոր նամակով մը իմացունէ մեզ իր պայմաններ և մեր հաճութիւն ստանալէ յետոյ ղրկէ մեզ մօտ ծախուելու համար։ Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկանխէ մեզ այդպիսի գրավաճառական յանձնարարութիւն անել, առանց մեր հաւանութիւն ստացած լինելու։ Հակառակ պարագայի մէջ, իրենց ղրկածի համար ոեւէ պատասխան տալու պարտաւոր չենք համարեր մեզ։

Մեզ յայտնուելիք պայմաններն են.

1. Գրքին գինը քանի՞ է Մարսէյլի մէջ ծախելու համար։ Եւ որովհետեւ ընդհանրապէս Մարսէյլէն դուրս զանազան տեղերէ գնել կուզուին այդ գիրքեր, հարկ կը լինի Մարսէյլի համար նշանակուած գնին վրայ աւելցունել նաեւ փոստի ծախքը։

2. Ի՞նչ զեղչ կը լինի խմբագրութեանս համար եթէ կանխավճարով ուզենք գնել. և ի՞նչ զեղչ կը լինի եթէ յանձնարարութեամբ միայն ընդունիլ ուզենք (այսինքն ծախուածին միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը իր տիրոջ վերադարձնելու պայմանով, փոստի ծախքերը տիրոջ հաշուին անցնելով)։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև ղրկելու փոստի ծախքը։

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registered) ստանալ ուզողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑԻՉ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Քօրինեց

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ՔՈՐՈՍԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անգլիերէն լեզուն ամենադիւրին ոճով սովրեցնելու համար։ Ինքնուսուցիչը յօրինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով, և յարմարցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փիլիսոփայութեան նոր բադոյն պահանջքներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն։ Առաջինն է իր տեսակին մէջ։

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 երեսներէ և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր։ Ամեն բառի առջև դրուած է նոյն բառի ամերիկեան մաքուր անգլիերէն հնչումը և ամերիկեան նշանակութիւնը։ Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական, պատմական, աշխարհագրական, աստղաբաշխական, չափաբերական և ընկերաբանական զանազան ծանօթութիւններ։ Գինն է 10 ֆրանգ (2 տոլար) Մարսէյլի մէջ։ Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 10 ֆր. և 80 սանթիմ.։

— HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROVB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr. & 50 centimes post free.)

(Մարսէյլի մէջ 5 ֆրանգ է. Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար 5 ֆրանգ և 50 սանթիմ։)

Դրտօր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Զարսանճադի, Ճապաղչուրի և Երզնկայու։ Ցաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»։ Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նաթանեան։ 2 ֆրանգ։

ՀՐԱՑԱՌԱՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Գարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներուն։

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՁՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՁՈՒԼՂԱՐ ԱՁՈՏԱՐԱՐԱՑԵԱՑ (Սպառած)
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիներէ պանդխտութեան ախուր հետեւանքներէ սէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԴԱՄԱՌ ՔԱՔԻՈՍ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենն աւարտելու (Սպառած)
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՅԱՀԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիոյ Հայերէն և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներու թուին բաղդատական մէկ ցուցակ ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի էջ Մ Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են ցուշարարի մէջ որ ութսնեակ գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՞նչպիսի միջոցներէ դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՑԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներ ի՞նչպիսի միջոցներէ դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) 20 սանթիմ։

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Ցաճկական բռնութեան նահատակ եղող Խորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը։ Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ՅՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հրատարակատան Մ. Փորթուգալեան
Le Gérant: François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal. Marseille.